

Из рук в руки,
от сердца к сердцу



Жизнь без насилия

КРОНА

Харьковская женская
организация «Крона»
ул. Артема 4, г. Харьков
Украина, 61002
www.krona.org.ua
krona@rider.com.ua
тел./факс: +38 (057) 714-35-94
тел.: +38 (057) 706-39-83

Тираж 1500 экз.
Издательский дом
«Райдер»
пр. Гагарина 20, г. Харьков
info@rider.com.ua
тел./факс: +38 (057) 703-40-87
703-40-97
703-44-08

И

Информационно-просветительское издание «Я»

4'07/20



Харьковская женская организация КРОНА

(Анти)легалізація проституції шведський вибір

ТАМАРА МАРЦЕНЮК

аспірантка кафедри соціології Національного університету «Києво-Могилянська академія», гостьова дослідниця Гетеборзького університету (2005—2006 рр.)

ШВЕЦІЯ, ВІДОМА УСІМ ДЕМОКРАТИЧНА КРАЇНА-ЛІДЕР з вирішення питань забезпечення гендерної рівності, характеризується при тому також толерантним ставленням до низки феноменів, як-от до гомосексуальних шлюбів чи надання жінкам права бути священиками. Але далеко не все у цій країні підпадає під означення «толерантності». Так, наприклад, політика щодо наркотиків та алкоголю є досить жорсткою. Також особливим є вирішення актуального аспекту проблеми насилля проти жінок — питання проституції. «Шведський» вибір — покарати «споживача» сексуальних послуг.

Варто коротко розглянути історію цього рішення. Не секрет, що саме жіночий рух Швеції доклав чимало зусиль, аби поставити питання проституції на політичний порядок денний. Загалом в країні відбувалося три основні дискусії з цього питання: у 1981-1982 рр. — закон проти публічних порнографічних шоу (1983 р.); дебати у 1995 р., які закінчилися проектом Закону про насильство проти жінок (1998 р.); а треті дебати вилилися у Закон проти купівлі сексуальних послуг (1999 р.), який, власне, і є об'єктом нашого дослідницького інтересу. А почалося все з того, що нарешті жіночий рух Швеції почав звертати особливу увагу на питання сексуальності. До того то були переважно питання виходу жінок на ринок праці. Основний аргумент на підтримку такого закону з боку шведського уряду, який прийняв його: люди, які надають сексуальні послуги за плату (переважно жінки), у більшості випадків перебувають у ролі жертви, слабкої сторони, яка використовується іншими людьми (переважно чоловіками), що прагнуть задовольнити власні сексуальні забаган-

ки. Тому не варто криміналізувати цих людей-жертв, а слід зробити радше навіпки. Хоча, з іншого боку, деякі представники того ж таки феміністичного руху у Швеції дотримувалися іншої думки: власне тіло жінки належить їй і лише вона в праві розпоряджатися, кому і за скільки його продавати. Цей вибір жінки держава повинна поважати і не втручатися зі свого боку з різного роду заборонами. Натомість, до даної думки можна навести контраргумент про те, що жінки, які продають своє тіло за гроші, поставлені у безвихідне становище і потребують допомоги, аби вийти з нього. Держава повинна надавати таку допомогу. Тому, відповідно до вже згаданого Закону проти купівлі сексуальних послуг, клієнт (чи той, хто купує сексуальні послуги) несе кримінальну відповідальність. Покаранням за правопорушення є штраф чи ув'язнення до шести місяців. І ця нова заборона визначила ставлення Швеції до питання проституції, яке було протилежним чи то до голландського (де легалізовані публічні будинки), чи то німецького (де проституція легалізована як професія) вибору. Таким чином, шведський підхід мав на меті «вдарити» по самому попиту на проституцію, означити проституцію як небажане соціальне явище та перепону на шляху розвитку рівноправ'я між чоловіками та жінками.

Перебуваючи у Швеції, зокрема у другому за величиною місті Гетеборзі, я зауважила, що жодного разу не бачила повій на вулицях, вокзалах чи на дорогах. Коли я поділилася своїми спостереженнями з колегами по кафедрі, на якій я проводила дослідження, вони відповіли, що я помиляюся. І насправді — в Гетеборзі є відома усім вулиця недалеко біля порту, де повії виходять шукати собі клієнтів. І тоді я поставила за мету більш детально дізнатися про наслідки Закону проти купівлі сексуальних послуг, після прийняття якого пройшло вісім років. У нагоді стала так звана «гендерна розсилка» Шведського секретаріату гендерних досліджень, до

учасників якої я надіслала запит з проханням допомогти мені з моніторингом результатів та звітів щодо успішності даного закону. Я була приємно вражена, що отримала відповіді від десяти дослідників, деякі з яких надіслали свої дослідження та звіти про стан справ з виконанням Закону проти купівлі сексуальних послуг.

Як виявилось, загалом у Швеції поки що немає ретельних та комплексних досліджень щодо впливу Закону проти купівлі сексуальних послуг (який вступив в дію 1 січня 1999 р.) на стан справ з проституцією в країні та взаємозв'язок з іншими проблемами, пов'язаними з нею, як-от торгівля людьми та домашнє насилля. На це, в першу чергу, скаржилися мені шведські дослідники. Натомість, офіційна статистика за період з 1999 р. по лютий 2006 р. свідчить, що більш ніж 1300 людей купляли сексуальні послуги. З одного боку, зменшився потік людей-жертв торгівлі, які ввозяться до Швеції. Однак, в будь-якому випадку, відповідно до даних Співробітництва заради протидії торгівлі людьми, щороку близько 400—600 жінок транспортується до Швеції заради незаконного залучення їх до сексуальних послуг. А кількість дітей взагалі невідома.

З іншого боку, жінки, які залучені до найнижчого рівня проституції, особливо наркозалежні жінки, тепер більше страждають від насилля та, в основному, є взагалі виключеними зі сфери дії державної політики. Дослідниця Петра Остергрєн (Petra Östergren) критикує державну політику щодо проституції. Вона використовує дані із свого власного опитування повій і доходить до висновку, що більшість жінок, які залучені до комерційного сексу, дуже критикують законодавчу та соціальну ситуацію, пов'язану з політикою криміналізації споживача сексуальних послуг. Петра Остергрєн вказує на негативні аспекти Закону проти купівлі сексуальних послуг. Так, закон піддає повій стресу та небезпеці (вони стали менше часу вит-

ратати на переговори з клієнтами та відбір клієнтів, більшою мірою погоджуватися на небезпечний і екстремальний секс, змушені давати послуги за меншу ціну тощо); працівники комерційного сексу постійно почувуються під пильним наглядом з боку поліції, соціальних працівників, ЗМІ.

Відповідно до даних загальноєвропейських досліджень, проведених на замовлення Європейського Парламенту, ситуація у Швеції щодо проституції є суперечливою. З одного боку, офіційні шведські дані стверджують про зменшення цього феномену. З іншого боку, не існує надійних результатів, адже найбільш ймовірно, що проституція у Швеції стала більш «прихованим» явищем і, як наслідок, менш досліджуванім.

Які практичні висновки ми можемо взяти для себе? По-перше, перед тим, як приймати закон, варто добре вивчити його можливі наслідки. При тому передусім для тієї цільової аудиторії, на яку спрямований цей закон. Якщо він захищає повій — то чому б їх не опитати про те, як вони ставитимуться до політики заборони купівлі їхніх послуг. По-друге, не слід забувати, що питання надання сексуальних послуг за плату тісно пов'язане з питанням торгівлі людьми, і Швеція у даному випадку є країною-отримувачем, якщо говорити про міграційні потоки. Хоча, з іншого боку, шведські чоловіки, більш ймовірно, схильні виїздити за послугами до сусідніх країн. Але, погодьтеся, що винесення проблеми за територіальні межі не означає її вирішення. І, якщо чесно, з отриманих листів-відповідей від шведських дослідників та з розмов з моїми колегами я не почула жодного схвального відгуку про Закон, в якому Швеція є досить унікальною країною. Це в жодному разі не означає, що проституцію, навпаки, варто одразу ж легалізувати, адже проти цього кроку є чимало аргументів, які успішно наводять, наприклад, Міжнародна коаліція по боротьбі з торгівлею жінками. Просто такі серйозні кроки варто робити зважено та осмислено, прив'язано до культурного та соціального контексту. «Я»

ТАМАРА МАРЦЕНЮК

Что думают люди о насилии?



Случаев насилия в семье с каждым годом все больше и больше. Взрослые дети чаще стали избивать своих родителей и создавать им невыносимые условия. Мужья не сдерживают эмоции и поднимают руку на своих жен. Специалисты связывают это с тем, что многие жертвы семейного насилия просто не знают своих прав и не знают, куда обращаться за помощью.